

УДК 811.11-26+811.161.2

О. С. Романюк,
кандидат педагогічних наук, доцент
(Міжнародний гуманітарний університет, Одеса)
alexarom2906@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0484-9653

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТРУКТУРИЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ВЗАЄМВІДНОСИН РОМАНТИЧНОЇ ДІАДИ

У статті проаналізовано новітні підходи українських і зарубіжних науковців до структуризації розвитку взаємовідносин романтичної діади. Автором запропоновано виділення стадії 'Ескалація романтичних відносин' і відповідних етапів розвитку романтичних взаємовідносин діади з урахуванням дискурсивних особливостей міжособистісної інтеракції. Відповідно до визначених етапів розвитку взаємовідносин романтичної діади в межах стадії 'Ескалація романтичних відносин', автором було уточнено визначення романтичного дискурсу.

Ключові слова: етапи розвитку романтичних взаємовідносин, романтичний дискурс, романтична діада, комунікативні тактики і стратегії, романтична інтеракція.

Становлення взаємовідносин між чоловіком і жінкою – це складний і індивідуальний процес, і хоча й існують орієнтовні норми послідовності побудови і розвитку усього континууму стосунків романтичної діади, наразі представлено велику кількість різноманітних підходів, запропонованих українськими і зарубіжними вченими до виявлення етапів і їх структуризації, які потребують суттєвого уточнення, що й зумовлює **актуальність** даного дослідження. **Мета дослідження** – виділити стадію і відповідні етапи розвитку взаємовідносин діади з урахуванням дискурсивних особливостей міжособистісної інтеракції з метою уточнити визначення романтичного дискурсу.

Варто зазначити, що романтична діада – це група, яку утворюють адресант і адресат у процесі інтеракції, що складається із двох закоханих осіб і відрізняється унікальними рисами. Будучи дуже крихкою за своєю природою, діада руйнується, якщо один з членів вибуває з групи, тому вимагає більш тісної, упорядкованої і позитивної взаємодії між її членами, ніж група будь-якого іншого типу. У той же час в ній створюються умови для більш глибокого емоційного задоволення, ніж в будь-якій іншій групі [1: 157].

Виклад основного матеріалу. Загалом, відповідно до існуючих орієнтовних норм побудови і розвитку усього континууму взаємовідносин романтичної діади виділяють **5 етапів**, починаючи від знайомства і закінчуючи весіллям, а саме:

1 етап: *знайомство або цукерково-букетний період 'метелики в животі'*. Даний етап характеризується першою зустріччю і знайомством діади під час випадкового або цілеспрямованого побачення. Протягом цього етапу партнери намагаються показати себе у найкращому світлі, приховують негативну інформацію, яка може вплинути на подальший розвиток романтичної діади і гіперболізують позитивні риси з метою завоювати прихильність партнера. Саме в цей період жінки найбільш приділяють увагу своєму зовнішньому вигляду: макіяж, зачіска, манікюр, одяг, враховуючи той факт, що перше, що чоловік відчуває під час знайомства – це фізичний потяг, який згодом може переростати у бажання будувати серйозні стосунки, а його відсутність призводить до розриву діади.

2 етап: *невизначеність або перенасичення*. Даний етап вважається найскладнішим у розвитку взаємовідносин діади, тому що відповідно до статистичних даних найбільша кількість розлучень припадає саме на цей період. Ейфорія від романтичних побачень починає згасати, нестерпне бажання зустрічей зникає, буря емоцій і почуттів вщухає, і партнери починають тверезо оцінювати позитивні і негативні якості свого прихильника. Власне на цьому етапі партнери ведуть себе більш розкуто і природно, можуть проявляти пасивний інтерес тощо, а відносини можуть розвиватися двома шляхами: або діада розриває свої стосунки або приймає негативні сторони один одного.

3 етап: *поваги або бажання бути єдиним (єдиною)*. На цьому етапі відбувається інтимізація міжособистісних відносин романтичної діади, тобто партнери зосереджені на інтенсифікації бажання поглиблювати відносини, яке супроводжується інтелектуальним потягом.

4 етап: *душевна близькість або дружба*. Цей етап міжособистісних взаємовідносин романтичної діади характеризується зміною інтелектуального потягу – душевним, тобто настає душевна близькість між партнерами, яка характеризується взаємодовірою і взаємоповагою, а також реальним вираженням 'Я-образу'.

5 етап: *любов*. Це самий довгоочікуваний період, адже партнери розуміють один одного з півслова, а все розмаїття потягів (фізичний, інтимний, духовний, інтелектуальний) в межах романтичної діади інтенсифікується, супроводжуючи величезне задоволення при спілкуванні.

Однак, не всі розподіляють етапи відносин між чоловіком та жінкою за загальноприйнятими нормами. Так, наприклад, доктор Джон Готман вважає, що насправді існує три фази любові, дослідження якого ґрунтується на точках вибору протягом становлення взаємовідносин у парі, коли любов може або посилюватися або взагалі зникнути [2].

Фаза 1: Закоханість або лімеренція. Джон Готман асоціює цю фазу з терміном 'Limerence', який у 1979 році увела Дороти Теннов. Лімеренція позначає стадію любові, яка характеризується фізичними симптомами гіперемії, тремтіння, серцебиття, збудженням, нав'язливим мисленням, одержимістю, фантазією, сексуальним збудженням і страхом бути відкинутим.

В свою чергу, доктор Тереза Креншоу, підкреслює, що не кожен може виділяти каскад гормонів і нейромедіаторів, що супроводжує захоплюючий перший етап любові, тому людина, яку ми вибираємо, повинна пахнути правильно, відчувати себе добре, гарно виглядати, і тільки тоді, каскад починає роботу. На даному етапі розвитку взаємовідносин величезний вплив мають наступні хімічні речовини: *фенілетиламін* є природною формою амфетаміну, який виробляють наші тіла і називають 'молекулою любові'; *феромони*, які впливають на чутливість, а не на сексуальність, створюючи незрозуміле відчуття благополуччя і комфорту; *окситоцин* або 'гормон обіймів', який змушує нас наблизитися, і, коли ми відчуваємо себе близько до когось, ми секретуємо його. Увесь каскад гормонів 'закоханості' і нейромедіаторів фази 1 має високу вибірковість і багатогранність [3].

В свою чергу, Ванесса Ван Едвардс фазу 'закоханість' також пов'язує з різними гормонами і виділяє 2 етапи: 1) *пристрасть* або дике бажання, домінуючими є статеві гормони: тестостерон і естроген; 2) *тяжіння*, під час якого партнери переповнені почуттями і занурені з головою у відносини. На цьому етапі за відчуття відповідають нейромедіатори: дофамін, який заставляє нас відчувати перемогу, коли ми з нашим коханим; норадреналін, який змушує нас відчувати сильне серцебиття, червоніти і потіти, коли наш залицяльник поруч [4].

Схожої позиції дотримується доктор Дебора Кошаба, яка вважає, що на ранній стадії закоханості партнери перебувають під впливом гормонів, які викликають у них три емоції закоханості 'the Three E's of falling in love', а саме: 'euphoric' (пер. з англ. ейфористичний), 'endangered' (пер. з англ. загрозливий), та 'exhausted' (пер. з англ. виснажений) [5].

Фаза 2: Зміцнення довіри. Любов у фазі 2 чергується з роздратуванням, зневірою, розчаруванням, печаллю і люттям. Зміцнення довіри передбачає пріоритетність інтересів партнера над власними. Доктор Джон Готман називає цей етап "ATTUNE", що в перекладі з англ. мови означає робити гармонійними, налаштовувати, однак насправді, автор наголошує, що 'attune', це не лише слово, а акронім, який позначає п'ять процесів цієї фази: 1) 'A' для 'Awareness' (пер. обізнаність, інформованість); 2) 'T' для 'Tolerance' (пер. толерантність, терпимість); 3) 'T' для 'Turning Toward' (пер. повертатися до) потреб партнера; 4) 'N' для 'Non-defensive listening' (пер. необоронне слухання); 5) 'E' для 'Empathy' (пер. співпереживання) [2].

Ванесса Ван Едвардс стверджує, що після дикого почуття пристрасті, а згодом й неймовірного тяжіння настає етап пристосування, який допомагає парам зміцнювати зв'язки і відчувати прив'язаність один до одного. За цей етап відповідають наступні гормони: окситоцин і вазопресин, який допомагає відчувати довготривалий зв'язок з партнером і подальшу відповідальність [4].

Фаза 3. Створення прихильності і лояльності. Важливий показник цієї фази є справедливість розподілу влади у відносинах. Доктор Готман зазначає, що дуже важко встановити глибоку і тривалу довіру у відносинах, в яких небажана асиметрія влади, тобто один з партнерів розподіл влади вважає несправедливим [2].

В свою чергу Т. Ренц, орієнтуючись на причинно-наслідкові зв'язки між мотиваційною сферою особистості і її потребами, цілями і завданнями, стратегіями і тактиками поведінки суб'єктів, виділяє 5 етапів розвитку романтичного спілкування, послідовність яких є лабільною і визначається індивідуально для кожної романтичної діади:

1) *ініціація*: етап ініціації, представлений, перш за все, комунікативною ситуацією знайомства, характеризується встановленням первинного контакту потенційних романтичних партнерів на основі емоції інтересу. Спілкування є фатичним;

2) *оцінювання*: на етапі оцінювання партнери реалізують цілу низку потреб: спілкування, обмін інформацією, новизна, створення позитивного враження тощо, однак базовою є потреба в отриманні попереднього враження про партнера, що обумовлює оціночну діяльність суб'єктів, які в процесі спілкування співвідносять сформований образ реальної людини (враження про людину) з існуючим в їхній свідомості ментальним образом романтичного партнера. Спілкування є фатично-інформативним;

3) *пізнання*: етап пізнання характеризується ростом інтенсивності спілкування, з метою реалізації низки потреб: когнітивно-прагматичних та комунікативних у знанні і розумінні, новизні, запиті і обміні інформацією, афіліації (від англ. affiliation – з'єднання, зв'язок; тобто потреба людини у створенні теплих, емоційно-значимих стосунків з іншими людьми, прагнення до зближення), кооперації тощо. Спілкування

є інформативним, інтимно-особистісним та зачіпає індивідуальні, моральні, пізнавальні, етичні та інші сфери життя людини;

4) *інтенсифікація відносин*: на даному етапі реалізуються потреби в прихильності, переживанні, афіліації, а також маніфестації почуттів, апеляції до інтимних почуттів, формування емоційного настрою, корекція моделі світу тощо. Вищезазначені потреби зумовлюють певні комунікативні цілі, які полягають в тому, щоб продемонструвати симпатію і прихильність, усвідомити свою роль в романтичній діаді, узгодити картини світу, осмислити очікування партнера, розділити з ним емоції і почуття тощо. Інтенсивність спілкування істотно зростає, діалог між партнерами стає все жвавіше, спілкування набуває більш довірливий характер;

5) *формалізація відносин*: виділення етапу зумовлено наступними потребами: кохати і бути коханим, потреба в цілісності і гармонії, приналежності / прихильності, близькості, безпеки і стабільності тощо. Даний етап включає ряд знакових комунікативних ситуацій, що мають свою специфіку, пропозиція руки і серця, заручини, дівич-вечір / парубоцька вечірка, реєстрація шлюбу / вінчання тощо [6: 10–17].

Однак, незважаючи на досконалість запропонованої структуризації етапів розвитку романтичного спілкування, варто зазначити, що формалізацію відносин не доречно відносити до романтичних стосунків, адже міжособистісні відносини романтичної діади на цьому етапі виходять далеко за межі романтики на більш вагомий рівень.

Загалом, усі вищезазначені стадії або фази розвитку взаємовідносин між чоловіком і жінкою мають суттєвий недолік, адже вони не завжди прогресують у почуттях, емоціях, переживаннях тощо, інколи відбувається навпаки, партнери відчують дисгармонію, виникають конфліктні ситуації, що спричиняє погіршення стосунків. Це зумовило нас звернутися до теоретичної моделі розвитку міжособистісних відносин, впроваджену Марком Кнеппом на початку 90-х років. Дослідник вважає, що афіліація може змінюватися в сторону посилення або пониження. Модель Кнеппа складається з 10 етапів розвитку взаємовідносин, які підпадають під дві взаємопов'язані стадії: 1 – розгортання відносин (об'єднання); 2 – припинення відносин (розпад) (див. рис. 1).

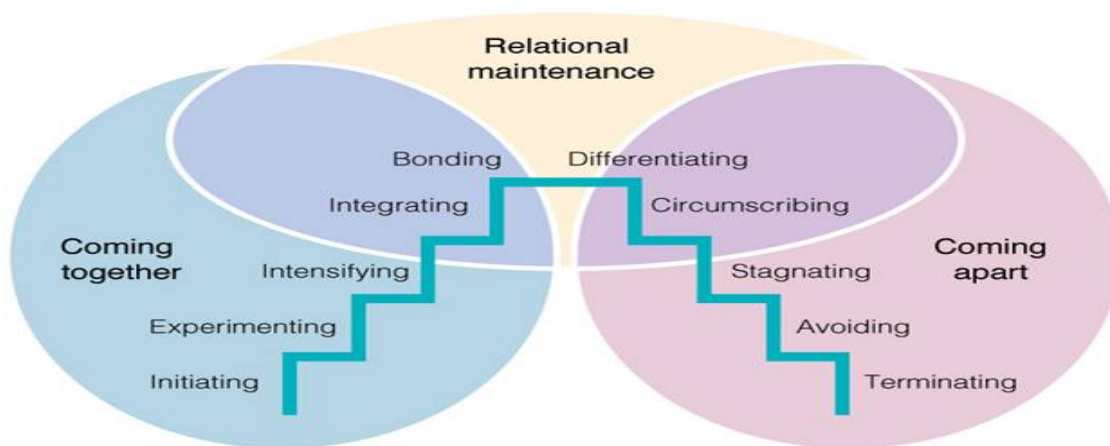

Рис. 1.1. Етапи розвитку взаємовідносин романтичної діади за Моделлю Кнеппа

Як видно на рисунку, дослідник виділяє наступні етапи у стадії розгортання відносин: 1) *ініціація*; найкоротший етап, партнери націлені створити перше враження позитивним. Фізична зовнішність (плаття, парфум, зовнішній вигляд) відіграє велику роль; 2) *експериментування* або розвідка; партнери дізнаються один про одного, намагаються знайти спільні інтереси, щоб вирішити, чи слід далі продовжувати стосунки; 3) *інтенсифікація*; на цьому етапі відносини посилюються і стають довірливими, менш формальними, партнери обмінюються особистою інформацією; 4) *інтеграція*; рівень близькості прогресує для подальших відносин, партнери починають розділяти різні аспекти професійного і особистісного життя; 5) *об'єднання*; на цьому етапі партнери оголошують про свої відносини (заручини, одруження) і виконують свої обов'язки за законом.

В період розвитку міжособистісних відносин інколи виникають непорозуміння і конфлікти, в такому разі відносини погіршуються і завершуються. Як видно на малюнку стадія розпаду відносин містить також п'ять етапів: 1) *байдужість*; інтерес до партнера послаблюється; 2) *обмеження*; зустрічі і контакти стають рідкими, встановлюються межі в спілкуванні, з'являється особистий простір; 3) *стагнація*; відносини більше не викликають зацікавленості і обмежуються випадковими зустрічами у публічних місцях або через неминучі причини; 4) *унікнення*; на цій стадії партнери навмисно уникають один одного, обмежують себе від будь-яких форм спілкування; 5) *припинення*; відносини повністю завершуються, кожний з партнерів йде своїм шляхом [7].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відтак, проведений аналіз попередніх наукових розвідок, а також досліджуваного нами матеріалу зумовив виділення стадії 'Ескалація романтичних відносин' і відповідних етапів розвитку міжособистісних романтичних відносин партнерів:

1 етап – ініціація стосунків, представлений комунікативною ситуацією 'Встановлення інтеракційного контакту', характеризується комунікативною стратегією створення першого враження, яка імплементується за допомогою комунікативних тактик: контакто-встановлюючої, саморозкриття і емоційно-налаштовуючої; Середня тривалість – 1-2 хвилини;

2 етап – перспективність / прагматичність стосунків, представлений комунікативною ситуацією 'Інтенсивне пізнання і оцінювання' і характеризується когнітивно-евалюативною комунікативною стратегією, яка імплементується за допомогою прагматично-репрезентативної, прагматично-інтерогативної та евалюативної комунікативної тактик. Середня тривалість – 1-2 тижня;

3 етап – лімеренція / закоханість, представлений комунікативною ситуацією 'Інтенсифікація й інтимізація комунікативного контакту' і характеризується лімеративною комунікативною стратегією, яка імплементується за допомогою інтимно-афіліативної і міжособистісно-орієнтованої комунікативних тактик. Середня тривалість – 1-2 місяці.

Отже, романтичний дискурс – це інтерактивна когнітивно-комунікативна трьохетапна діяльність, що регулюється кооперативними стратегіями і тактиками через вербальні і невербальні засоби спілкування і характеризується соціокультурними, прагматично-ситуативними, психологічними, віковими, гендерними і психічними показниками романтичної діади.

Подальшою перспективою наукової розвідки є комунікативно-прагматичний аналіз романтичного дискурсу, який передбачає послідовну інтерпретацію кожної трансакції з урахуванням вербальних і невербальних складових комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Смелзер Н. Социология : пер. с англ / Н. Смелзер. – М. : Феникс, 1994. – 688 с.
2. Gottman J. The 3 Phases of Love / John Gottman // The Gottman Relationship blog. The Gottman Institute : a Reserach-based Approach to Relationships [Електронний ресурс]. – 19 November, 2014. – Режим доступу : <https://www.gottman.com/blog/the-3-phases-of-love>.
3. Crenshaw T. L. The Alchemy of Love and Lust / Theresa L. Crenshaw. – Gallery books, 1997. – 368 p.
4. Edwards V. Captivate : The Science of Succeeding with People / Vanessa Van Edwards. – Portfolio Penguin, 2017. – 307 p.
5. Khoshaba D. The Early Stages of Falling in Love / Deborah Khoshaba // Psychology in Everyday Life [Електронний ресурс]. – 20 March, 2012. – Режим доступу : <https://www.psychologytoday.com/blog/get-hardy/201203/the-early-stages-falling-in-love>.
6. Ренц Т. Г. Романтическое общение в коммуникативно-семиотическом аспекте : автореф. дис... на соискание док. филол. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка" / Ренц Татьяна Гавриловна. – Волгоград, 2011. – 35 с.
7. Communication Theory. Communication Models : Knapp's Relationship Model [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://communicationtheory.org/knapps-relationship-model>.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Smelser N. Sociologia [Sociology] : transl. from English / N. Smelzer. – Moscow : Phoenix, 1994. – 688 p.
2. Gottman J. The 3 Phases of Love / John Gottman // The Gottman Relationship blog. The Gottman Institute : a Reserach-based Approach to Relationships [Elektronnyi resurs]. – 19 November, 2014. – Rezhym dostupu : <https://www.gottman.com/blog/the-3-phases-of-love>.
3. Crenshaw T. L. The Alchemy of Love and Lust / Theresa L. Crenshaw. – Gallery books, 1997. – 368 p.
4. Edwards V. Captivate : The Science of Succeeding with People / Vanessa Van Edwards. – Portfolio Penguin, 2017. – 307 p.
5. Khoshaba D. The Early Stages of Falling in Love / Deborah Khoshaba // Psychology in Everyday Life [Elektronnyi resurs]. – 20 March, 2012. – Rezhym dostupu : <https://www.psychologytoday.com/blog/get-hardy/201203/the-early-stages-falling-in-love>.
6. Renz T. G. Romanticheskoe obshcheniye v kommunykatyvno-semioticheskom aspekte [Romantic Communication in a Communicative-semiotic Aspect] / avtoref. dis. na soiskaniye dok. filol. nauk : spets. 10.02.19 "Teoriia yazyka". – Volgograd, 2011. – 35 p.
7. Communication Theory. Communication Models : Knapp's Relationship Model [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://communicationtheory.org/knapps-relationship-model>.

Романюк А. С. Концептуальные основы структуризации развития взаимоотношений романтической диады.

В статье проанализированы новейшие подходы украинских и зарубежных ученых к структуризации развития взаимоотношений романтической диады. Автором предложено выделение стадий 'Эскалация романтических отношений' и соответствующих этапов развития романтических взаимоотношений диады с учетом дискурсивных особенностей межличностной интеракции. Согласно описанным этапам

развития взаимоотношений романтической диады в пределах стадии "Эскалация романтических отношений", автором было уточнено определение романтического дискурса.

Ключевые слова: *этапы развития романтических отношений, романтический дискурс, романтическая диада, коммуникативные тактики и стратегии, романтическое взаимодействие.*

Romaniuk O. S. Conceptual Basis of the Structuring of the Romantic Dyad Relationship Development.

The research presents the analysis of the latest approaches to structuring of the romantic dyad relationship development made by modern Ukrainian and foreign scientists. The author of the article proposes to distinguish the principal stage called 'Escalation of the romantic relations' and the relevant stages of the romantic dyad relationship development, taking into account the discursive features of the interpersonal interaction, as follows: Stage 1 – 'Initiation of the romantic relations', represented by the communicative situation 'Establishing the interactive contact', characterized by a communicative strategy 'Making the first impression', which is implemented by means of such communicative tactics as: contact-establishing; self-disclosure; emotionally-adjusting; Stage 2 – Perspective / pragmatism of the romantic relationships, presented by the communicative situation 'Intensive cognition and evaluation', characterized by a cognitively evaluative communicative strategy, which is implemented by means of the pragmatically representative, pragmatically interactive and evaluative communicative tactics; Stage 3 – love / limerence, represented by the communicative situation 'Intensification and intimacy of the communicative contact' and characterized by a limerent communicative strategy, which is implemented with the help of the intimate-affiliated and interpersonal oriented communicative tactics. According to the revealed and characterized structure of the romantic dyad relationship development within the stage 'Escalation of the romantic relations' presented by the author of the article, the definition of romantic discourse was clarified as an interactive cognitive-communicative three-stage activity which was regulated by cooperative strategies and tactics through verbal and nonverbal means of communication and characterized by sociocultural, pragmatic-situational, psychological, age, gender and psychological indicators of the romantic dyad.

Key words: *stages of the romantic relationship development, romantic discourse, communicative tactics and strategies, romantic interaction.*